

ОБЛІК ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ТА ШЛЯХИ ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ

*Панич С. П., к.е.н., доцент, Файт І. В.
Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова (Одеса, Україна)*

У ході розвитку виробництва в Україні та збільшення конкуренції на внутрішньому і світовому ринках стає актуальним питання оптимальної моделі управління виробничим підприємством. Зараз керівникам підприємств необхідно звернути пильну увагу на розмір і структуру собівартості продукції, яка випускається, при постійно зростаючих вимогах до якості та термінів виробництва продукції. Вміння планомірно і раціонально керувати витратами в періоди погіршення кон'юнктури ринку підвищує шанси на виживання підприємства.

Виробництво є одним із основних процесів господарської діяльності підприємства. В процесі виробництва використовують природні ресурси, сировину, матеріали, паливо, енергію, трудові ресурси та основні засоби, внаслідок чого одержують готову продукцію, яку потім реалізують. Характерною особливістю цього процесу є формування витрат на виробництво продукції, що становлять її виробничу собівартість, тому до витрат виробництва відносять витрати, обумовлені технологією виробництва, перебувають у залежності від обсягу випущеної продукції і складають її речову основу.

Проте сучасна практика ведення обліку та аналізу витрат не достатньо мірою відповідає потребам управління в умовах розвитку ринкової економіки та потребує подальшого вдосконалення. У дослідження питань теорії і методології обліку витрат вагомий внесок зробили вітчизняні та зарубіжні вчені: М.І. Білуха, І.О. Бланк, О.С. Бородкін, Ф.Ф. Бутинський, Б.І. Валув, З.В. Гуцайлюк, Г.М. Давидов, І.К. Дрозд, В.П. Дудко, В.П. Завгородній, Г.І. Кірейцев, М.В. Кузьмичев, Ю.Я. Литвин, С.В. Мних, В.В. Мова, Л.В. Нападівська, В.О. Озеря, І.О. Осадчий, М.С. Пушкар, В.С. Рудницький, В.К. Савчук, В.В. Сопко, А. І. Степаяк, Б.Ф. Усач, В.Г. Швець, В.О. Шевчук, А.Д. Шеремет та ін.

Незважаючи на глибоке дослідження багатьма авторами питань обліку та аналізу витрат і виробництва, воно все ще потребує подальшої розробки. Так, науковці по-різному трактують складові витрат виробництва, собівартості продукції, структури та методики їх обчислення.

У цьому контексті особливого дослідження потребує функція обліку як основний засіб нагромадження, оцінювання та передачі інформації, необхідної для координування виробничого процесу та прийняття відповідних управлінських рішень. Нині інформація не повною мірою відповідає сучасним вимогам управління. Тому постає нитка важливих завдань, а саме: спрямувати облік не тільки на потреби зовнішніх користувачів інформації, а й на задоволення потреб керівництва підприємства, максимально врахувати вплив організаційно-технологічних особливостей виробництва на побудову системи обліку, контролю й управління. Вважаємо, що облік витрат займає визначальне місце в економіці підприємств, оскільки на ньому базуються економічні площини виробництва продукції.

Головним призначенням обліку виробничих витрат треба вважати контроль за

виробничою діяльністю та управлінням витратами, які необхідні для її реалізації. З огляду на це, до основних завдань обліку витрат на виробництво слід віднести:

- спостереження і контроль за фактичним рівнем витрат відповідно до їх нормативів і планових розмірів з метою виявлення відхилень та запобігання їх у майбутньому; достовірний облік виходу продукції за її видами з урахуванням якості;
- обчислення собівартості виготовленої продукції для процесу її ціноутворення і розрахунку фінансових результатів;
- систематизація інформації управлінського обліку виробничої діяльності для здійснення маржинального аналізу та прийняття рішень, які мають довгостроковий характер (окупність виробничих програм, рентабельність продукції, ефективність капітальних вкладень тощо).

Зниження собівартості продукції та, відповідно, підвищення її рентабельності визначається рівнем управління витратами, що забезпечується шляхом запровадження раціональної системи управлінського обліку. Однак управлінський облік на вітчизняних промислових підприємствах формується без централізованого контролю і, в результаті, супроводжується наступними наслідками:

- відсутність оперативних підсумків, які характеризують процеси основної діяльності для поточного оперативного управління;
- відсутність достовірної облікової інформації стратегічного характеру. На більшості підприємств завдання з управління витратами вирішуються лише частково і окремо по кожній функції управління собівартістю; стихійний та непередбачуваний характер здійснення аналітичних процедур; низький рівень інформованості менеджменту та, відповідно, його ефективності.

Тому, проаналізувавши поставлену проблему, за результатами проведення теоретичних досліджень можна запропонувати шляхи вдосконалення обліку виробничих витрат, а саме:

- 1) пристосування бухгалтерських, регістрів для отримання проміжної інформації за показниками, необхідними для оперативного контролю за витратами, управління ними і виробничим процесом у цілому;
- 2) застосування спрощеної класифікації витрат на виробництво з метою підвищення рівня зрозумілості і доступності облікової інформації;
- 3) розробка ефективної системи розрахунку собівартості і керування витратами з метою виходу на системний аналіз беззбитковості тощо.